

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра права та методики викладання правознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор інституту історії, права та міжнародних відносин

Ю.В. Подрез

«09» вересня 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ВСТУП ДО ПРАВА ЄС

Галузь знань 08 Право
Спеціальність 081 Право
Освітньо-професійна програма Право

Перший рівень вищої освіти

Мова навчання українська

Погоджено науково-методичною комісією НН інституту історії, права та міжнародних відносин
«31» серпня 2021 р.

Голова: Моцак С.І., кандидат педагогічних наук, доцент

Суми – 2021

Укладач:

Шестопалов Роман Миколайович – кандидат юридичних наук, старший викладач

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри права та методики викладання правознавства

Протокол № 1 від «31» серпня 2021 р.

Завідувач кафедри

кандидат педагогічних наук, доцент О.М. Іваній

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Бакалавр	Обов'язкова	
		Рік підготовки: 1-й	
Семестр 2-й			
Лекції 20 год.			
Практичні, семінарські 20 год.			
Лабораторні –			
Самостійна робота 48 год.			
Консультації 2			
Вид контролю: залік			
Загальна кількість годин – 90			

Мета і завдання дисципліни

Навчальна дисципліна «Вступ до права ЄС» входить до переліку обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми (цикл професійної підготовки).

Метою є поглиблення правового світогляду студентів, формування професійних уявлень правову систему Європейського Союзу, створення теоретичних уявлень про предмет, методи, принципи, галузі, підгалузі, інститути та норми права ЄС, формування вмінь студентів правильно використовувати норми права ЄС у своїй діяльності.

Завданнями курсу є формування у студентів системи знань про принципи права ЄС, механізми взаємодії права ЄС та національного права держав-членів ЄС, а також права ЄС та держав-партнерів, основні галузі права ЄС, правові інструменти регулювання ринків товарів, робіт, послуг, фінансових ринків та ринків робочої сили, а також закласти основи

практичних навиків кваліфікації правовідносин, що виникають всередині ЄС та у його відносинах з іншими державами, тлумачення норм права ЄС, використання норм права ЄС у правозастосовчій діяльності на національному рівні.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **загальних компетентностей**:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство.

ЗК 14. Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

ЗК 15. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **спеціальних компетентностей**:

СК 3. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

СК 5. Здатність застосовувати знання засад і змісту інститутів міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

СК 6. Знання і розуміння основ права Європейського Союзу.

СК 13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

СК 16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **інтегральної компетентності**, а саме: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Вивчати дисципліну доцільно з одночасним опануванням дисциплін Історія держави і права та Конституційне право.

3. Результати навчання за дисципліною

ПРН 2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.

ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.

ПРН 5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.

ПРН 8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

ПРН 10. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію.

ПРН 12. Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.

ПРН 21. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

ПРН 23. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90 – 100	Оцінка «відмінно» ставиться, коли студент має системні, міцні знання в обсязі та в межах вимог навчальних програм, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях. Уміє самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати опанований матеріал, самостійно користуватися джерелами інформації, приймати рішення.
82 – 89	Оцінка «добре» ставиться, коли студент має гнучкі знання в межах навчальних програм, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях, уміє знаходити інформацію та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми.

74 – 81	Оцінка «добре» ставиться, коли студент знає істотні ознаки понять, явищ, зв'язки між ними, вміє пояснити основні закономірності, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), вміє роботи висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь студента правильна, логічна, обґрунтована, хоча їм бракує власних суджень.
64 – 73	Оцінка «задовільно» ставиться, коли студент відтворює основний навчальний матеріал, виконує завдання за зразком, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності.
60 – 63	Оцінка «задовільно» ставиться, коли у студента відповідь фрагментарна, характеризується початковими уявленнями про предмет вивчення.
35 – 59	Оцінка «незадовільно» ставиться, коли студент не логічно та не зрозуміло відтворює навчальний матеріал.
1 – 34	Оцінка «незадовільно» ставиться, коли студент відтворює незначну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення.

Розподіл балів

Поточний контроль											Разом	Заг. сума
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	T 11		
Поточний контроль												
6	7	7	7	6	7	7	7	7	7	7	75	100
Контроль самостійної роботи												
2	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	25	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	

35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

В Університеті передбачено можливість **перезарахування результатів неформальної та/або інформальної освіти** відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка (<https://sspu.edu.ua/universytet/edusci/normatyvno-pravova-baza>).

4.1 Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання студентами всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального навантаження шляхом поточного та підсумкового контролю. Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів під час відвідування лекцій, роботи на практичних заняттях, виконання тестових завдань та виконання інших видів самостійної роботи.

Поточний контроль складається з таких компонентів:

- **75 балів:** робота на *практичних* заняттях – підготовка доповідей, усні відповіді, участь в обговоренні питань / дискусіях, виконання практичних індивідуальних завдань, виконання тестових завдань, розв'язання задач.

- **25 балів:** контроль *самостійної роботи* – підготовка до семінарів та опрацювання теоретичного матеріалу, виконання домашніх завдань, підготування рефератів тощо.

Разом – **100 балів**

4. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання дисципліни можуть бути:

- *усний контроль*. Усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед здобувачем вищої освіти декілька запитань, при фронтальному – серію логічно пов'язаних між собою питань перед усією аудиторією;

- *письмовий контроль*. Здійснюється за допомогою письмових робіт, які можуть бути короткочасними (15-20 хв.) і протягом усього заняття. Відрізняється глибиною діагностики (поверховий зріз чи ґрунтовний аналіз);

- *тестовий контроль*. Тести – спеціальні завдання, виконання (чи невиконання) яких вказує на наявність (або відсутність) у здобувача вищої освіти певних знань, умінь.

- *підготовка доповідей, есе, презентацій*, анотування додаткової літератури; складання термінологічних словників; написання рефератів, наукових статей, тез, інші види самостійної роботи.

Особлива увага при опануванні змісту навчальної дисципліни приділяється запобіганню порушенню академічної доброчесності та забезпечення довіри до результатів освітнього процесу та освітньої діяльності, розумінню здобувачами вищої освіти значення академічної доброчесності та наслідків недотримання її постулатів.

Навчальна діяльність студентів, які виконують науково-дослідні роботи, готують наукові доповіді зі «Вступу до права ЄС» як члени студентського наукового гуртка кафедри, за результатами науково-дослідного завдання, виступу з доповіддю за рішенням кафедри може зараховуватися як самостійна робота.

Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Вступ до права ЄС» складається з п'яти розділів.

Розділ 1. Компетенція, інститути та основні етапи формування Європейських Співтовариств і Європейського Союзу

Тема 1. Європейський союз: склад, територія, населення. Держави-члени ЄС: коротка характеристика

Тема 2. Основні етапи формування Європейських Співтовариств і ЄС

Розділ 2. Право Європейського Союзу: поняття, принципи, джерела та система

Тема 3. Поняття та принципи права Європейського Союзу

Тема 4. Джерела та система права Європейського Союзу

Розділ 3. Права людини та їх захист в Європейському Союзі

Тема 5. Права людини в Європейському Союзі

Тема 6. Захист прав людини в Європейському Союзі

Розділ 4. Судова система Європейського Союзу та Європейський суд з прав людини

Тема 7. Судова система Європейського Союзу

Тема 8. Європейський суд з прав людини

Розділ 5. Особливості гармонізації законодавства України до законодавства ЄС

Тема 9. Правове регулювання співробітництва України та ЄС

Тема 10. Угода про асоціацію та угода про вільну торгівлю між Україною та ЄС: загальна характеристика

Тема 11. Адаптація права України до права Європейського Союзу

Тематичний план вивчення дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
Лекції		Практ.	Конс.	Самост. робота	
Розділ 1. Компетенція, інститути та основні етапи формування Європейських Співтовариств і Європейського Союзу					
Тема 1. Європейський союз: склад, територія, населення. Держави-члени ЄС: коротка характеристика	10	2	2	-	6
Тема 2. Основні етапи формування Європейських Співтовариств і ЄС	8	2	2	-	6
Розділ 2. Право Європейського Союзу: поняття, принципи, джерела та система					
Тема 3. Поняття та принципи права Європейського Союзу	10	2	2	-	6
Тема 4. Джерела та система права Європейського Союзу	6	2	2	-	6
Розділ 3. Права людини та їх захист в Європейському Союзі					
Тема 5. Права людини в Європейському Союзі	8	2	2	-	6
Тема 6. Захист прав людини в Європейському Союзі	8	2	2	-	6
Розділ 4. Судова система Європейського Союзу та Європейський суд з прав людини					
Тема 7.	8	2	2	-	4

Судова система Європейського Союзу					
Тема 8. Європейський суд з прав людини	8	2	2	-	4
Розділ 5. Особливості гармонізації законодавства України до законодавства ЄС					
Тема 9. Правове регулювання співробітництва України та ЄС	8	2	2	-	4
Тема 10. Угода про асоціацію та угода про вільну торгівлю між Україною та ЄС: загальна характеристика	6	2	2	-	4
Тема 11. Адаптація права України до права Європейського Союзу	10	2	2	2	4
Усього годин	90	20	20	2	48

Методичне забезпечення дисципліни

Оснoву комплексу методичного забезпечення навчальної дисципліни «Вступ до права ЄС» складають:

- робоча програма навчальної дисципліни;
- силабус;
- методичні рекомендації щодо самостійної роботи з навчальної дисципліни Вступ до права ЄС;
- завдання для самостійної роботи з рекомендаціями;
- індивідуальні завдання;
- тестові завдання;
- питання для підготовки до заліку;
- рекомендовані джерела;
- електронні ресурси.

Матеріально-технічне забезпечення дисципліни

- ноутбук;
- мультимедійний проектор;
- екран для інтерактивних форм занять;
- фліпчарт;
- доступ до мережі Інтернет;
- доступ до репозитарію та електронного каталогу наукової бібліотеки університету.

Рекомендована література та інформаційні ресурси

Базова:

1. Аракелян М. Р. Право Європейського Союзу : підручник. Одеса: Фенікс, 2012. 390 с.
2. Баймуратов М. О. Модифікації державного суверенітету в умовах європейської інтеграції в контексті взаємовідносин Європейського Союзу з державами-членами : монографія. Суми: Університет. кн., 2013. 300 с.
3. Волошин Ю. О. Конституційно-правове забезпечення європейської міждержавної інтеграції: теоретико-методологічні аспекти : монографія / Ю. О. Волошин. Київ: Логос, 2010. 428 с.
4. Право Європейського Союзу: навчальний посібник / ред.: Ж. Моне, Р. А. Петров. Київ: Істина, 2013. 384 с.
5. Європейський Союз і Україна: особливості взаємовідносин на сучасному етапі / НАПрН України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. Харків: Оберіг, 2012. Вип 1. 76 с.
6. Європейський Союз: економіка, політика, право : енцикл. слов. Київ: ВПЦ «Київ. ун-т», 2011. 368 с.
7. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу : монографія / за заг. ред. І. В. Яковюка. Київ: Ред. журн. «Право України»; Харків: Право, 2013. Вип. 14. 208 с.
8. Тюріна О. В. Основи права Європейського Союзу : навч. посіб. Київ: ФОП О.С. Ліпкан, 2012. 100 с.
9. Кернз В. Вступ до права Європейського Союзу: Навчальний посібник: Пер. з англ. = Introduction to European Union Law. Київ: Знання, 2002. 381 с.
10. Консолідовані версії договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (2010/С 83/01) : хрестоматія / упоряд. Б. В. Бабіна. Одеса: Фенікс, 2012. 294 с.
11. Кордон М. В. Європейська та євроатлантична інтеграція України : навч. посіб. 2-ге вид. Київ: Центр учб. л-ри, 2010. 172 с.
12. Основи права Європейського Союзу : нормат. матеріали (із змінами, внесеними Лісабон. договором) / за заг. ред. М. В. Буроменського. Харків: ФІНН, 2010. 392 с.
13. Петров Р. А. Транспозиція «acquis» Європейського Союзу в правові системи третіх стран : монографія. Київ: Істина, 2011. 384 с.
14. Право Європейського Союзу : підручник / за ред. В. І. Муравйова. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 704 с.
15. Право Європейського Союзу: Підручн. / За ред. Р.А. Петрова. Київ: Істина, 2017. 384 с.

16. Штрайнци Р. Європейське право /Перекл. З нім. Катерина Котюк; наук. Ред. укр. вид. Михайло Микієвич. Львів: Астролябія, 2009. 480 с.
17. Топорнин Б. Н. Европейское право. М.: Юристь, 2001. 456 с.
18. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз : монографія. Харків: Право, 2013. 760 с.

Допоміжна:

1. Абдуллаєв Р. Генеза та сучасний стан правового регулювання інституту санкцій у праві Європейського Союзу. *Юридичний вісник*. 2018. № 1. С. 98-102.
2. Божко В. М. Порівняльно-правовий аналіз особливостей проходження публічної служби в Україні та Європейському Союзі. *Приватне та публічне право*. 2017. № 3. С. 84-90.
3. Булижин І. В. Правове регулювання процедур банкрутства у країнах Європейського Союзу. *Приватне та публічне право*. 2017. № 4. С. 44-48.
4. Губанов О. О. Правова доктрина як елемент правової системи Європейського Союзу: її місце та зв'язок з іншими елементами. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Юридичні науки. 2015. Вип. 4 (1). С. 24-28.
5. Добрянський С. До характеристики юридичного гарантування прав людини у Європейському Союзі. *Вісник Львівського університету*. Серія : Міжнародні відносини. 2016. Вип. 38. С. 233–245.
6. Овечкіна О. С. Гармонізація національного законодавства із правом Європейського союзу у сфері інтелектуальної власності. *Право.иа*. 2017. № 2. С. 35-41.
7. Серєда Т. Конституційно-правові основи інтеграції законодавства України до законодавства Європейського Союзу. *Юридична Україна*. 2017. № 4. С. 4-11.
8. Ференс Б. В. Зовнішня політика ЄС та Україна (теоретичне осмислення). *Історико-політичні студії*. Серія «Політичні науки». Київ, 2018. № 2 (10). С. 114-124.
9. Europe 2020. A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth. URL:<http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>
10. Agence EUROPA. URL: <http://www.agence-europa.com/>
11. Boosting growth in EU Border regions: a new online platform launched by the European Commission. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/newsroom/news/2018/01/17-01-2018-boosting-growth-in-eu-border-regions-a-new-online-platform-launched-by-the-european-commission

12. De Sousa L. Understanding European Cross-border Cooperation: A Framework for Analysis // Journal of European Integration. 2012. URL: http://repositorio.ul.pt/bitstream/10451/6856/1/ICs_LSousa_Understanding_ARI.pdf

13. European commission publications. Panorama Magazine. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/panoramamagazine/

14. Ferens B. Political space of the EU. Theoretical framework // European Political and Law Discourse. Prague, 2018. Vol. 5. Issue 6. P. 52-58.

15. Winzen T. European integration and national parliamentary oversight institutions. European Union Politics 2013. №14(2). P. 297-323.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. europa.eu – офіційний інтернет-портал Європейського Союзу

2. <https://eur-lex.europa.eu/> EUR-Lex – Онлайн доступ до законодавства Європейського Союзу

3. <https://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/treaties/treaties-force.html> – Договори Європейського Союзу

4. https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk – Представництво Європейського Союзу в Україні

5. <http://rada.gov.ua> – інформаційний сервер Верховної Ради України

6. eu-directory.ru – довідник з європейської інтеграції

7. www.coe.int – офіційна інтернет-сторінка Ради Європи